

PREKMURSKO PISMO IZ LETA 1851

VILKO NOVAK

Letos 26. decembra bo minilo sto let od smrti prekmurskega pisatelja *Jožefa Košiča* (rojen 9. X. 1788 v Bogojini, u. na Gornjem Seniku pri Monoštru). Posebej ga je zanimala preteklost prekmurskih Slovencev, o katerih je najprej dokazoval v madžarskem spisu, da so potomci Vandalov, pozneje pa se je pravilno poučil o njihovem etničnem značaju. Vzorno je opisal za tisti čas ljudsko kulturo Prekmurja, kar je objavil slovaško-madžarski etnolog Ivan Čaplovič pod svojim imenom. Delno s prireditvijo Slomškovega Blažeta ino Nežice je napisal vzgojno delo Zobrisani (omikani) Sloven i Slovenka med Mürov i Rábov. Kako ga je zgodovina posebej zanimala, je dokazal s knjižico Zgodbe vogrskoga králestva, zlasti pa z orisom prekmurske zgodovine: Starine železnih ino salaskih Slovenov, ki je ostal v nepopolnem rokopisu (objavil J. Gruden v Časopisu za zgodovino in narodopisje XI, 1914, ne da bi bil poznal avtorja).*

Že Božidar Raič, ki je leta 1860 obiskal Košiča, je zapisal zgodbo, kako je leta svojega hlapca »izpodil zaradi lenobe in malopridnosti«, nato so ga vzeli v vojake, a je ubežal in nekoč napadel župnika Košiča, ki se je z njim boril, dokler ga niso prišli reševati sosedje. V župnijskem arhivu na Gornjem Seniku v Porabju pa so o tem dogodku ohranjeni zanimivi dokumenti. Med njimi je najpomembnejše pismo tega napadalca na Košiča, *Jožefa Labriča*, v katerem je prosil župnika odpuščanja pred obešenjem v decembru 1851. Pismo je pisano v porabskem narečju, v madžarskem črkopisu, in dokazuje kljub dokaj čitljivim potezam borbo za pravo pisno obliko nekaterih besed. Ker do tega časa nimamo v razvidu kaj prida slovenskih pisem kmečkih ljudi in ker je to prvo znano pismo v prekmurskem narečju, zasluži objavo.

Eh Ernes (= Erzherzog Ernest) 48 Inwantri
Reg

24 Companni

Edno pismo stteroj
yako šsalosno

Yozef Labritts ja poslao domou nagorenyi
šzinik plibanos Yosef Kohsicsi
ar profji Yosef Labritts nyi

* Prim V. Novak, Jožef Košič, prekmurski pisatelj. Razprave III. razr. za fil. in lit. vede SAZU, 1958, 233—278.

dijovnoga oheso nami odpifttijo
kašanyim progreso ino fcsino
ar šam nei šfnao kašam csi
niijo profjinyi profjinyi naimii
odpifttijo šzemoje greije
wmojoi szkraynyoi vöri szna
jo uni šami na z(?)eebov salošd
ino csamirrye došda dejo
ali profjimvas szttari szeiri
düjovem ocsa yako zouni
meni smedno napravili
gdageš morem ššdaimojo
Vöro morem prettarpetti
gdageš navolem ysef Labritts
morem mojo szmatt
prettarpetti

Eh Ernes (= Erzherzog Ernest) 48 Inwantri Reg 24 Companni
Edno pismo stteroj yako šsalosno
Yozef Labritts ja poslao domou nagorenyi šzinik plibanos Yosef Kohsicsi ar profji Yosef Labritts nyi vöronoga oheso nami odpifttijo kašanyim progreso ino fcsino ar šam nei šfnao kašam csi niijo profjinyi profjinyi naimii odpifttijo šzemoje greije wmojoi szkraynyoi vöri szna jo uni šami na z(?)eebov salošd ino csamirrye došda dejo ali profjimvas szttari szeiri düjovem ocsa yako zouni meni smedno napravili gdageš morem ššdaimojo Vöro morem prettarpetti gdageš navolem ysef Labritts morem mojo szmatt prettarpetti.

10 dešédttoga dezcembra szam vöod
šodnyeni inošan 3 ydyni vöna
szmartt yani do (?) do 13 deczem
Bera ali ttouje prava iština
gdašam geš yosef Labritts vöny
ani našmard
ali profjinyi Lapoui nami od
pifttijo o moja grehe
ohtti ttuse yosef Labritts
kašam yeš fcsino ali döng

molim se gospodnome bougi
blaisanoi Divi mariji
namefamoneodfttavijo
ali dönog vmojoi szkragnyo
vöri
dam gez lapou poşdrvitti
vmojo szkragnyoi vöri
şfemojo şlaitto ino moje
Bradtte ino şzeşdttre
ar nemorem szvami vese gucsati
Yoşef Labritts

10. desetega decembra sem dan
poşdrvitti ino şfemojo şlaitto ino
moje Bradtte ino şzeşdttre
ar nemorem szvami vese gucsati
Yoşef Labritts

Bona ali ttonje prava iştina
geşam geş geşef Labritts vöri
ani namari
ali pub şiriji Lapou ino şvial
poşdrvitti ino şfemojo şlaitto ino
moje Bradtte ino şzeşdttre
ar nemorem szvami vese gucsati
Yoşef Labritts

oştte ttonje prava iştina
geşam geş geşef Labritts vöri
ani namari
ali pub şiriji Lapou ino şvial
poşdrvitti ino şfemojo şlaitto ino
moje Bradtte ino şzeşdttre
ar nemorem szvami vese gucsati
Yoşef Labritts

resnica, da sem jaz Jožef Labric puşčen na smrt. Toda prosim jih lepo, naj mi odpustijo moje grehe. Oh, ti tužen Jožef Labric, kaj sem jaz storil, toda vendar molim h gospodu Bogu, blaženi Devici Mariji, naj me samo ne zapustijo, toda vendar v moji skrajni uri. Dam jaz lepo pozdraviti v moji skrajni uri vso mojo žlahto in moje brate in sestre, ker ne morem z vami več govoriti. Jožef Labric.

Kdor pozna prekmursko narečje in se prebije skozi pisne ter pravopisne težave preprostega pisca, tega bo presunila vsa človeška ginljivost, ki utriplje iz teh bridkih prošenj za odpuščanje, iz tega trpkega slovesa od življenja...

J. Košič je opisal ves dogodek v madžarščini na zunanjo stran pisma:

Eno pismo v Labrici...
Košics Jozsef
gornjeseniški župnik

To je pismo tistega na Gornjem Seniku rojenega vojaškega beguna Jožefa Labricza, ki ga je poslal iz jetnišnice v Komáromu podpisanemu, katerega prosi odpuščanja pred obenjenjem zaradi tistega svojega razbojništva, s katerim ga je drzno skušal ponoči 15. avgusta 1851 med 10. in 11. uro, ko je naglo dvignil gornji del peči in skočil v sobo, umoriti in nato oropati. Toda Bogu bodi hvala in slava! — podpisanemu se je posrečilo po krvavi borbi vreči razbojnika na tla, mu iztrgati puškino bodalo, sobna vrata odpreti in ga z ljudmi, ki so pritekli na kričanje ter plat zvona, dati zvezati.

Kossics Jozsef
gornjeseniški župnik

S tem dogodkom v zvezi je v istem arhivu ohranjeno pismo okrajnega komisariata v Monoštru (Szentgotthárd) z dne 7. oktobra 1852 v nemščini J. Košiču, v katerem mu sporočajo, da mu vračajo srajco, priloženo preiskovalnemu aktu o prostaku Jožefu Labrithu (tako!), justificiranem 12. decembra 1851.

Na zunanjo stran tega pisma je gospodarni Košič zapisal v madžarščini: »Mojo krvavo srajco so poslali nazaj, toda zdravniških stroškov mi niso povrnili!«

V knjižni obliki:

Eno pismo, katero je zelo žalostno

Jožef Labric je poslal domov na Gornji Senik župniku Jožefu Košiču, ker prosi Jožef Labric njih duhovnega očeta, naj mi odpustijo, kar sem jim pregrešil in storil, ker nisem vedel, kaj sem delal. Prosim jih, prosim jih, naj mi odpustijo vse moje grehe v moji skrajni uri. Vedo oni sami na (sebi) žalost in jeza mnogo (storijo?). Toda prosim vas, stari sivi duhovni oče, zelo so oni meni težko naredili, da moram jaz zdaj mojo uro moram pretrpeti, ko jaz ubogi Jožef Labric moram mojo smrt pretrpeti. 10. desetega decembra sem obsojen in sem 3 dni ven na smrt dan do 13. decembra. Toda to je prava